

публікі ідэі БНР захоўвалі пакаленьні беларускіх эмігрантаў як сымбаль, як сьцяг. Для ўсіх тых тысячаў юнакоў ды дзяўчат, якія ў сакавіцкі дзень пад бел-чырвона-белымі сьцягамі выходзяць на вуліцы беларускіх гарадоў, БНР — сымбаль волі, дэмакратыі, незалежнага ды заможнага жыцьця. Сымбаль нашай прыналежнасьці да Эўропы. Зрэшты, шмат хто перакананы, што *Беларуская Народная Рэспубліка* будзе ня проста сымбалам, а назвай Беларусі ў трыцім тысячагодзьдзі.

Бронь

Андрэй Лапцёнак

Браніраваньне — значыць „замацаваньне каго-, чаго-небудзь, за кім-, чым-небудзь, а таксама дакумэнт на такое замацаваньне“. Слоўнікавае значэньне нагадвае пра важныя рэаліі савецкага часу, дзе *бронь*, або *броня* стаяла ў адным шэрагу са словамі „ільгота“ і „блат“.

Напрыклад, *броняй* называлі спэцыяльнае пасьведчаньне на *браніраваньне* жыллёвай плошчы. *Браніраваным* жыллём, акрамя „загранкамандзіраваных“ і „палярнікаў“, маглі пахваліцца толькі супрацоўнікі Ўсесаюзнага аб’яднаньня дзяржаўных цыркаў, якія падоўгу знаходзіліся на гастролях.

Разам з нападам Гітлера на „маладую краіну Саветаў“ выявілася, што *бранираваць* можна ня толькі караблі і танкі, але і людзей. *Бронь* ад фронту выдаваў Наркамат абароны, і страх пазбавіцца тае *броні* прымушаў рабочых стаяць ля станкоў столькі, колькі патрабавала начальства. Жаданьне жыць зрабіла *бронь* часоў вайны прадметам гандлю і спэкуляцыяў. У газэтах 1944–45 гадоў зьяўляліся абвесткі інстытутаў пра прыём студэнтаў з наданьнем *броні*. А празь дзесяцігодзьдзі, калі СССР уступіў у вайну ў Аўганістане, *бронь* са студэнтаў ВНУ пачалі здымаць. Бацькі разьвіталіся з сынамі, плачучы: „Барані цябе Божа!“

Барані Божа вярнуцца ў тых часы.

Брат

Сяргеюк Сокалаў-Воюш

Блізу сарака вытворных ад слова *брат* падае ў сваім слоўніку лексыкограф XIX стагодзьдзя Іван Насовіч, больш сарака — ягоны наступнік з XX-га Ян Станкевіч.

Пабачыўшы малодшага *брата*-беларуса больш расейскім, чым самі расейцы, Мікіта Хрушчоў прадказаў, што і ў камунізм беларусы прыйдуць раней, чым іншыя. І ўсё ж людзі добра разумелі сутнасьць савецкага *братэрства народаў*. Адсюль і жарт: *як будзем дзяліць, роўна ці на-братэрску?* Надта ж добра мы зьведалі сьмяротнасьць так званых *братніх абдымкаў*...

Брук

Сяргей Шупа

Слова *брук* — зь нямецкага *Brucke* — зьявілася разам з нараджэньнем мадэрнага беларускага гораду. Яно прыйшло да нас з Эўропы разам з маг-

дэбурскім правам, гарадзкой прадстаўнічай дэмакратыяй, цэхавай культуры, кнігадрукаваньнем ды іншымі цывілізацыйнымі зрухамі XV—XVI стагодзьдзяў.

Старадаўнія актавыя кнігі фіксуюць шмат вытворных словаў — *брукаваць* (масьціць *брукам*), *брукаваньне*, *брукар* (той, хто *брукуе*), *брукавыя грошы*, або *брукавое* (падатак за перезд і пастой на *бруку*).

Брук значыць новы ўздым пабытовай культуры. Разам з дахоўкай ён стаўся на стагодзьдзі сымбалам новай эстэтыкі беларускіх местаў і мястэчак.

З часам *брук* наагул стаў азначаць горад як месца сацыяльнага дзеяньня. *На бруку* — значыць: у горадзе. *На віленскім бруку* — гэта ня проста на пэўнай вуліцы, на пэўным чынам замошчанай паверхні, гэта — у тым сацыяльным сусьвеце, які завецца Вільняю.

Але нашы зваяваныя каралі паснулі на пагорках нашай Эўропы, і наўзамен з Усходу прыйшла іншая культура. Мястэчкі ператварыліся ў пасёлкі городского типа, замест разбураных старасьвецкіх камяніцаў нарасьлі пачварныя спаруды з шкла й бэтона, замест дыхтоўнай дахоўкі на стрэхах ляжыць прагнілы шыфэр, а наш *брук* заліты сьмярдзючым асфальтам.

Выглядае, што ў XXI стагодзьдзі нас чакаюць цяжкія рамонтныя працы...

Бугор

Сяржук Сокалаў-Воюш

Слова „*бугор*“ прывандравала з мовы старажытных арыяў. Там яно мела значэньне „гнуты“, адкуль ужо няцяжка вывесці: выгнуты, гарбаты груд.

Некаторыя сьцьвярджаюць, што слова „*бугор*“ роднаснае з *Бугам* — памежнай беларускай ракой. Можна, таму беларусам сталася зусім блізкім і зразумелым гутарковае значэньне слова *бугор*, якое ўзьнікла за нашай памяцьцю. *Бугор* — як мяжа. Прыезджых *з-за бугра*, хай сабе і з сацыялістычных краінаў, нязьменна суправаджалі гэбэшнікі. Ці ў асобе гіда, ці перакладчыка, ці падасланага суразмоўцы.

Разам з замежнымі таварамі разбэшчвалі душу і сеялі зерне сумневу ўва ўсім савецкім *галасы з-за бугра*. Яны былі розныя: палітычныя, музычныя, кінэматаграфічныя. У выніку чалавек пачынаў цікавіцца: а як там насамрэч?

Тыя, хто тым ці іншым чынам апынуліся *за бугром*, пісалі лісты, слалі пасылкі і фатаздымкі. Тыя, хто ўсё гэта атрымлівалі, а таксама іхныя знаёмыя, марылі хаця б адным вокам глянуць на гэта ўсё пэрсанальна. Ня стала СССР, пачаў зьнікаць і выраз „*з-за бугра*“.

Бульба

Сяржук Сокалаў-Воюш

Бульба — слова-агрэсар. Яго ведаюць усе прышлыя на Беларусь іншаземцы. *Бульба* — слова-пятля, якое ашчапервае за глотку адарванага ад сябе беларуса і нагадвае яму, хто ён.

Кажуць, што нават у тых мясьцінах, дзе *бульбу* называюць картопляй, замежнік аднекуль выпорвае недыялектнае: *бульба*.

Навука цьвердзіць, што слова „*бульба*“ прыйшло да нас зь нямецкай аль-